

N:o 15.

Af friherre **Klingspor**, *angående förenkling af gällande bestämmelser om stämpelafgift för sterbhusdelegares andel i dödsbo m. m.*

Genom lagen den 9 augusti 1894 angående stämpelafgiften höjdes i betydlig mån den skatt till staten, som förut skolat utgå ur dödsbo, hvarjemte förändrade grunder för dess utgörande infördes.

Redan vid lagens beslutande i Riksdagen påpekades, att densamma skulle komma att i fråga om den deri stadgade s. k. arfsskatt medföra olägenheter, hvilket ock sedermera af erfarenheten bekräftats. — Stämpelafgift vid boupptecknings ingifvande till domstol skall enligt lagen beräknas efter storleken af hvarje arfvinges eller testamentstagares andel af dödsboets behållning. Ofta är emellertid storleken af dylik andel ingalunda ostridig. Detta, tillika med stämpelafgiftens rätt betydliga belopp, har medfört talrika, stundom svårlösta rättegångar angående stämpelafgiftens rätta beräknande. Härigenom betungas den enskilde med kostnader utom den redan nog höga stämpelafgiften, oafsedt att ökning af rättegångarnes antal i sig är föga önskelig.

För bedömande af särskildt testamentstagares andel i boet måste domstol ingå i pröfning af civila rättsförhållanden. Vid derefter uppkommande civilrättsliga tvister angående bodelningen kunna upplysningar förekomma, som nödga domstolen att frångå sin vid stämpelafgiftens bestämmande uttalade mening. Visserligen medgifver lagens 25 § återfående af stämpelafgift i den mån i civil tvist visat sig, att den ej bort utgå. Till domstols anseende bidrager dock icke att sålunda nödgas skifta mening. Naturlig böjelse hos domaren torde derjemte kunna förutsättas att i det längsta fasthålla sin en gång uttalade åsigt, hvaraf

följer, att hans bedömande af den civila rättstvisten lätt blifver ej fullt objektivt.

Samma skefva ställning intager domaren vid stämpelafgiftens bestämmande. I tvifvelaktiga fall, som talrikt förekomma, frestas han att uttaga den högre afgiften, enär han derigenom bäst skyddar sig själf från ekonomisk förlust eller åtminstone från en alltid obehaglig skriftvexling med stämpelgranskare eller advokatfiskal. Domarens ställning är äfven i detta hänseende ej fullt objektiv, hvilket i längden måste menligt inverka å allmänhetens tilltro till domareståndet. Enligt äldre lag var förhållandet annorlunda, därför att grunderna för stämpelafgiftens beräknande voro så enkla, att tvetydighet svårigen kunde uppkomma.

Förutnämnda olägenheter och andra dylika, vid lagens debatterande i Riksdagen nämnda, mindre i ögonen fallande, äro hufvudsakligen af formel natur och beröra därför icke, ehuru viktiga, lagens reella innehåll. Emellertid torde lagen gifva anledning till anmärkningar äfven af saklig innebörd.

Arfsskatten torde finnas vara mera betungande än nödigt, i synnerhet om man tager hänsyn till statsverkets nuvarande ekonomiska ställning. Detta oaktadt lär den icke inbringa staten större inkomst, än den förut stadgade bouppteckningsstämpeln gjorde, åtminstone ej i någon betydande mån. Skattebeloppets storlek frestar till kringgående af lagen, hvilket i fråga om lös egendom lätt kan ske och äfven med afseende å fastigheter ofta låter sig verkställa utan synnerlig olägenhet genom bortskänkande under lifstiden eller annorledes. Den omständigheten, att lagen i fråga om arfsskatten visat sig föga effektiv, ådagalägger, att medvetande om skattens rättvisa icke i allmänhet vunnit insteg hos befolkningen. En lag, hvars efterlevande eljest laglydiga medborgare ej göra sig samvete af att undandra sig, måste motverka sinnet för laglydnad i allmänhet, hvarjemte med fog kan dragas i tvifvelsmål, huruvida en sådan lag verkligen är med rätt och billighet förenlig. Väl må det vara sant, att flerstädes i andra länder högre arfsskatt införts. Här af följer dock icke, att ifrågavarande skattesatser äro lämpliga i Sverige, der åtminstone för närvarande behof att bibehålla dem vid nuvarande höjd ej finnes och der folket af ålder varit vandt att oqvaldt få åtnjuta en hvar hvad han kunnat ärfva eller förvärfva samt att efter sin död lemna det, i det närmaste fritt, till sina efterkommande, vare sig bröstarfvingar, fjernare fränder eller oskylda. Om hittills jemförelsevis ringa missnöje med arfsskatten bland allmänheten förspotts, torde detta hafva berott mycket på lättheten att kringgå lagens bestämmelser derom.

I fråga om fast egendom, som innehafves såsom fideikommiss, upp-
bäres arfsskatten medelst stämpel å fideikommissbrevet, då det för lag-
fart företes. Tillträdande fideikommissarie har möjligen ej annan till-
gång än brukningsrätten till fideikommisset. Då egendomen ej kan
medelst in-teckning belånas, förrän han erhållit lagfart, kan det vara
honom omöjligt att skaffa penningar till gäldande af stämpelafgiften,
i följd hvaraf lagfart ej kan vinnas. Huru i detta fall skall förfaras
angifver ej lagen. Allmänt bekanta tilldragelser vid ett fideikommiss i
södra Sverige hafva nogsamt ådagalagt svårigheten för staten att under
vissa omständigheter utfå sin skattefordran. Om fideikommissarie åter
betalar stämpelafgiften och dör kort efter tillträdet af egendomen, kan
han komma att göra betydlig ekonomisk förlust. Det har ock inträffat,
att fideikommissarie nekat tillträda fideikommitterad egendom. Ifråga-
varande lag kan indirekt verka upphäfvande af fideikommiss, en följd,
som af mången torde ses med ej oblida ögon. Om emellertid fideikom-
missens upphäfvande anses gagneligt, torde det vara riktigare att genom-
föra upphäfvandet medelst direkt lagstiftning än att på omvägar nå ett
resultat, som för mången enskild är af djupt ingripande natur.

Med afseende å fast egendom, som icke innehafves såsom fideikom-
miss, visa sig icke dessa svåra följder, emedan arfvinge till sådan egen-
dom blir egare till densamma, under det fideikommissarie innehafver sin
egendom endast under nyttjanderätt. Det synes vara en orättvisa att
fordra samma skatt af nyttjanderättshafvare som af egare. Denna orätt-
visa kunde i någon mån utjemnas, om, i fråga om fideikommiss, lagfarts-
stämpeln skildes från arfsskatten och den senare finge utgå med be-
stämdt belopp under vissa år, exempelvis fem å tio, med bestämmelse
tillika, att, om fideikommissarie doge under dessa år, den afgift, som
skolat derefter af honom erläggas, efterskänktes. Rationelt vore, om
arfsskatten, i fråga om fideikommiss, beräknades efter kapitaliserade
värdet af nyttjanderätten på sätt rörande annan nyttjanderätt i lagens
17 § stadgas.

Då ifrågavarande lag således synes vara svår att tillämpa och
menlig för domarens ställning samt den derigenom stadgade arfsskatt
onödigt betungande, ej medförande väsentlig fördel för staten och orätt-
vis emot en klass af fastighetsinnehafvare, fideikommissarier, vågar jag
föreslå, att Riksdagen måtte besluta underdånig skrifvelse till Kongl.
Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga under nådig ompröfning,

i hvad mån dels lagens bestämmelser om stäm-
pelafgift för bodelegares andel i dödsbo må kunna

förenklas, dels ock denna stämpelafgift må kunna i allmänhet minskas och i fråga om fideikommiss jemkas,

samt att Kongl. Maj:t ville i nåder föreslå Riksdagen de förändrade bestämmelser, som kunna finnas lämpliga.

Stockholm den 27 januari 1899.

Carl Klingspor.